

передбачає обов'язкове впровадження елементів самостійного дослідження у процес навчання географії. Такий підхід забезпечує активну участь учнів у пізнавальній діяльності та сприяє формуванню в них здатності до аналітичного осмислення інформації. Розвиток навичок критичного мислення є актуальною потребою як сучасності, так і майбутнього, оскільки виступає необхідною передумовою суспільного прогресу. Особистість, здатна до критичного мислення, вміє ідентифікувати проблемні ситуації, здійснювати перевірку достовірності отриманої інформації, а також аналізувати логіку аргументації та фактичну базу, що лежить в основі висунутих тверджень.

Список використаних джерел

1. Колосова Н. С., Ваукіна Н. В. Технологія формування критичного мислення на уроках географії. Харків: Основа, 2020. 312 с.
2. Пометун О. І., Сущенко І. М. Путівник з розвитку критичного мислення в учнів: посібник для вчителів. Київ: «Плеяди», 2017. 96 с.
3. Пометун О. І., Пилипчатіна Л. М., Сущенко І. М. Основи критичного мислення. Тернопіль: Навчальна книга. Богдан, 2010. 216 с.
4. Савельєв В. Л. Критичне мислення як умова продуктивної освіти. *Європейські педагогічні студії*, 2023. №. 5-6. С. 126-135.
5. Савчин М. В. Загальна психологія : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Київ: Академвидав, 2011. 464 с.
6. Солошко Н. Методика критичного мислення як інструмент самостійного опанування навчального матеріалу. *Всесвітня література*, 2018. № 2. С. 21
7. Стежко Ю. Критичне мислення як феномен ціннісної орієнтації учнівської молоді. *Рідна школа*, 2002. № 10. С.10-13.

ВИКОРИСТАННЯ МЕНТАЛЬНИХ КАРТ В ГЕОГРАФІЧНІЙ ОСВІТІ

Я. Ю. Сірик

comptan56@gmail.com

кафедра географії, методики її навчання та туризму Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка, м. Полтава

Ментальні карти або інтелект-карти чи карти думок (англ. mind maps) – це візуальний спосіб організації інформації. Їх створення розглядають як спосіб зображення процесу мислення за допомогою схем та образів. Автором та популяризатором цього методу є Тоні Бюзен (1942 – 2019 рр.) – відомий англійський письменник та освітній консультант. Основна ідея полягає в оформленні думок та висновків у зручній формі, яка дає можливість миттєво побачити основну ідею та її складові частини [3]. Тоні Бюзен не просто винайшов термін «ментальні карти», а й розробив цілісну теорію та методологію їх використання, обґрунтував їх ефективність з точки зору роботи мозку, активно популяризував цю методику по всьому світу та показав її широке практичне застосування в різних галузях, включаючи освіту. Він запустив власне спеціалізоване програмне забезпечення для малювання ментальних карт під назвою «iMindMap» у 2006 році.

Сьогодні значного поширення набули різноманітні онлайн-сервіси які або спеціально призначені для створення інтелект-карт (XMind, MindMup, MindMeister, WiseMapping, SimpleMind тощо), або включають функціонал для їх створення (віртуальна дошка Miro, Canva тощо). Велика пропозиція (більше 30-ти) програм для створення ментальних карт (інструментів для «map making») пояснюється їх широким застосуванням в суспільстві – від бізнесу, медицини, будівництва до управління і освіти.

Метою проведеного дослідження є визначення особливостей використання інтелект-карт в географічній освіті. На рис. 1 наведено графічну візуалізацію з використання ментальних карт в освіті загалом, яку було розроблено нами з використанням спеціалізованого програмного забезпечення.

В дослідженні О. Варакута [1] розкрито можливості ментальної карти у методичній підготовці вчителя географії, в публікації В. Машкіної [2] виокремлено типи, області застосування ментальних карт у викладанні географії. За інтерпретацією В. Машкіної «сутністю ментальних карт як інноваційного засобу навчання географії є картографування суб'єктивного сприйняття географічних реалій» [2, с. 75].

На наш погляд, специфіка географічної освіти полягає в широкому використанню традиційних географічних карт, особливо тематичних, як способу візуального представлення різноманітних просторових даних. Використання ж ментальних карт у навчанні географії спрямоване на візуальне представлення географічної інформації переважно теоретико-концептуального змісту без його просторової прив'язки.

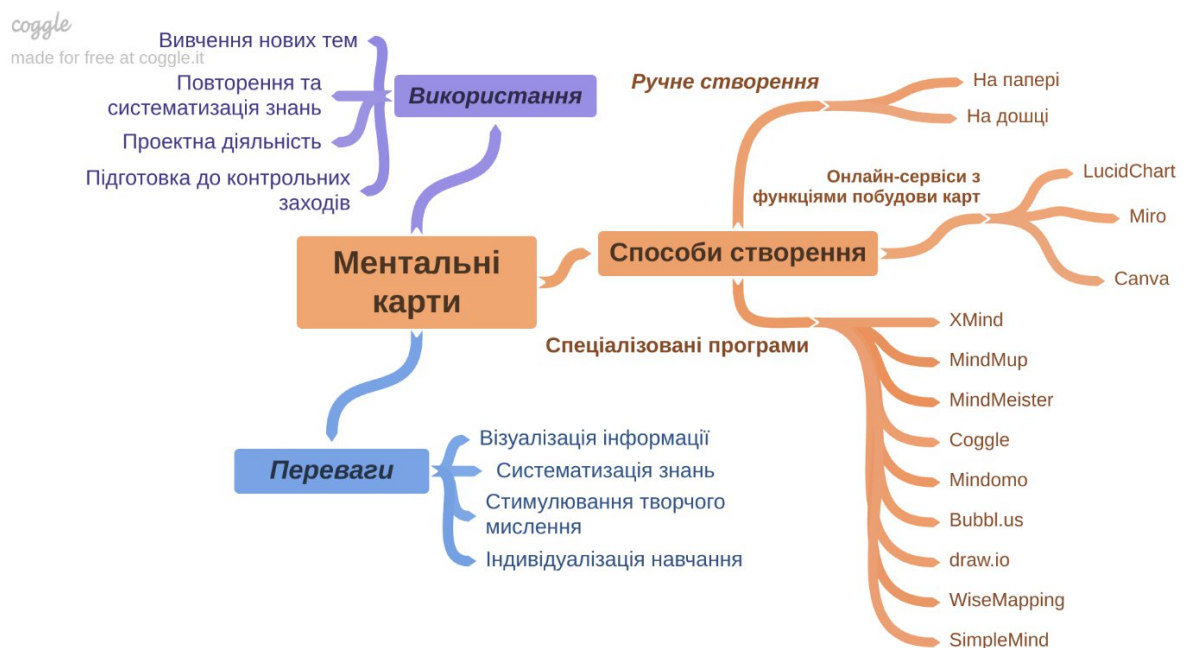

Рис. 1. Використання ментальних карт в освіті (створено з використанням онлайн-інструменту Coggle).

Тому задля розрізнення способів створення цих двох типів карт доцільно розрізняти меп мейкінг («Map Making») в контексті створення ментальних або інтелект-карт і картографування – як процес створення географічних карт із використанням геоданих.

Хоча в західній педагогіці використовують терміни «картографування знань» (Knowledge Cartography) як процес створення візуальних зображень (карт), складних взаємозв'язків і знань у різних галузях або темах [4, с. 171] та «картування знань» (Knowledge Mapping), метою якого є практичне застосування, організація та візуалізація знань в конкретній організації чи певній галузі. Тобто під терміном «картування знань» розуміють простіші процеси, які допомагають перетворити розрізнену інформацію на структуроване та зрозуміле знання, сприяючи ефективнішій роботі та прийняттю обґрунтованих рішень. Тому в контексті використання ментальних карт в географічній освіті доцільно використовувати терміни меп мейкінг («Map Making») та «картування знань» (Knowledge Mapping) як потужний інструмент, який значно збагачує процес навчання географії, робить його більш цікавим, ефективним та сприяє кращому розумінню, запам'ятовуванню та застосуванню географічних знань. Це простий спосіб упорядкування географічної інформації та розвитку творчого мислення і генерування здобувачами освіти нових ідей.

Список використаних джерел

1. Варакута О. Можливості ментальної карти у методичній підготовці вчителя географії. *Українська географія. Сучасні виклики*. Зб наук. праць. У 3-х т. Київ: Прінт-Сервіс, 2016. Т.І. С.139-142.
2. Машкіна В. В. Використання ментальних карт як інноваційних засобів викладання географії. *Проблеми безперервної географічної освіти і картографії*. Випуск 16. Харків, 2012. С. 72-76.
3. Buzan T. The Ultimate Book of Mind Maps. Thorsons. 2005. 235 p.
4. Okada A. Knowledge Cartography for Young Thinkers. Springer. 2025. 172 p.
<https://doi.org/10.1007/978-3-031-54677-8>

РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ГЕОГРАФІЇ

О. М. Топузов

proftop@ukr.net

Інститут педагогіки НАПН України, м. Київ

Л. П. Вішнікіна

lpvishnikina@gmail.com

*кафедра географії, методики її навчання та туризму Полтавського
національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка, м. Полтава*

Світ стрімко змінюється. З кожним днем ритм життя й темп змін прискорюються. Нові глобальні реалії швидко проникають у найглибші структури нашого життя: економічні, соціальні, культурні, політичні та екологічні. І всі вони зумовлені потужною динамікою прискорених глобальних змін [4].